

Karlovarský kraj

Karlovarský kraj je rozlohou i počtem obyvatel nejmenším krajem České republiky. Jeho ekonomická výkonnost i růstová dynamika jsou na nízké úrovni a je zřejmé, že kraj dlouhodobě zaostává za ostatními regiony ČR. Tuto skutečnost potvrzují také údaje o vysoké míře jeho nezaměstnanosti, vysokých životních nákladech a nízkém podílu vysokoškolsky vzdělaných obyvatel kraje. Regionální ekonomika Karlovarského kraje se vyznačuje velkým podílem sektoru služeb a to zejména v návaznosti na lázeňství a cestovní ruch. V porovnání s ostatními kraji se jedná o 3. nejvyšší hodnotu po Praze a Jihomoravském kraji. V tomto ohledu je však potřeba zmínit, že vysoký podíl služeb není dokladem o vyspělosti Karlovarského kraje, jako spíše o slabé výkonnosti průmyslu, především zpracovatelského. V čem Karlovarský kraj naopak vyniká, jsou jistě rozvinutý cestovní ruch, lázeňství a balneologie. Tyto sektory představují výrazný potenciál pro ekonomický rozvoj tohoto neprůmyslově orientovaného regionu. Právě na tyto oblasti byla také zaměřena pilotní akce s cílem zjištění perspektivy klastrového potenciálu ve zmiňovaných oborech. Tématu pilotní akce je věnována celá další kapitola této brožury.

Co se týče existence klastrových iniciativ v Karlovarském kraji, je nutné zmínit, že přestože zde potenciál pro jejich vznik jistě je a to zejména v již zmíněných oborech cestovní ruch, lázeňství a balneologie, klíčoví hráči se zatím nedokázali spojit natolik, aby tuto klastrovou organizaci založili.

Výsledky mapování vymořujících se oborů

Na základě mapování, které bylo provedeno v rámci projektu, se potvrdilo, že v nově vznikajících oborech mají v Karlovarském kraji rozvojový potenciál pouze oblast aktivního stárnutí a využívání zelené energie / udržitelný rozvoj.

Aktivní stárnutí je velmi úzce spojeno s lázeňstvím a balneologií, které jsou klíčovými a již rozvinutými aktivitami v Karlovarském regionu. Potenciál, který v kraji existuje, ještě není dostatečně využit, zejména v provázání s ostatními aktivitami, které se již rozvíjejí nebo jsou pro ně v regionu vhodné podmínky. Těmi jsou wellness, lehčí zdravotní, zkrášlovací a kosmetické zákroky, nabídka sportovních aktivit (golf, cyklistika, lyžování) a pobytů v přírodě. Je také důležité budovat partnerství mezi všemi subjekty – lázněmi, zdravotnickými/léčebnými zařízeními, cestovními kancelářemi a subjekty veřejné sféry. Pro budoucí rozvoj je zásadní podporovat rozvoj kapacit výzkumu a vývoje v oblasti objektivizace léčebných dopadů lázeňských procedur, a také rozvíjet vzdělávací kapacity se zaměřením na lázeňství a zdravotnictví, zejména terciárního stupně (ne však nutně universitní povahy). Pro obyvatele kraje je důležité budovat síť služeb sociální péče a kapacit pro handicapované lidi se speciálními potřebami, kterých je v kraji nedostatek.

V oblasti **zelené energie / udržitelného rozvoje** je největší rozvojový potenciál v recyklaci a druhotném využívání odpadů a ve zpracování biomasy pro výrobu elektrické energie a tepla. Přispějí k tomu i nové investice, které jsou v kraji připravovány nebo již realizovány např. firmou Sokolovská uhelná. Mezi klíčové aktivity patří zvýšení podílu odděleně sbírané složky komunálního odpadu, která je na velmi nízké úrovni. Další vhodnou aktivitou může být propojení jednotlivých subjektů a jejich doposud izolovaných produkčních i výzkumných a vývojových aktivit. Při dalším rozvoji využívání biomasy by mělo docházet ke koordinaci mezi

zařízeními zpracovávajícími biomasu a producenty biomasy tak, aby byl zajištěn dostatek zdrojů. Výrazný rozvojový potenciál skýtá i firma Montstav CZ, jejíž know-how v oblasti recyklace a druhotného využívání pneumatik a pryže přesahuje i do oblasti udržitelné mobility (protihlukové stěny, „tišší“ asfalt). K většímu rozvoji bude potřeba především legislativních změn a nastavení celého systému odkupu, recyklace, druhotného využití a aplikace, a rovněž větší preference využívání těchto materiálů při veřejných stavbách. Mezi dobré praxe v regionu patří např. již zmíněná firma Montstav CZ, která se zabývá ekologickou recyklací použitých pneumatik a dalších pryžových materiálů a následným druhotným použitím. Z recyklovaného gumového granulátu jsou dalšími technologickými postupy vyráběny např. protihlukové tvárnice a antivibrační rohože, které jsou použitelné v dopravních stavbách ke snížení hluku. Dalším významným hráčem v oblasti zelené energie je Žlutická teplárenská, která byla průkopníkem při využívání biomasy pro výrobu tepla v ČR (velkovýroba tepla a jeho rozvod).

Obor **udržitelné/inteligentní mobility** není v Karlovarském kraji natolik rozvinut, aby ho bylo možno označit za nově vznikající odvětví.

Výsledky mapování průřezových témat a jejich význam pro Karlovarský kraj

Prvním z vybraných témat v projektu je **gender**. Podle dosavadních průzkumů a analýz je v Karlovarském kraji spojováno téma genderu nejčastěji s nedostatečnou nabídkou částečných pracovních úvazků během rodičovské dovolené a následnému návratu do zaměstnání. Negativně je vnímána dostupnost služeb péče o dítě v předškolním věku, která rodičům ztěžuje možnosti návratu na pracovní trh a zhoršuje ekonomické postavení rodin, zejména matek samoživitelek. V některých částech regionu existuje také nedostatečná a málo atraktivní nabídka vzdělávacích oborů pro dívky (SŠ vzdělávání bývá jednostranně orientováno na průmyslové obory). Klíčovými aktivitami tedy mohou být například podpora částečných úvazků, zvýhodnění/podpora zaměstnavatelům, kteří poskytnou částečné/plné úvazky ženám na/po mateřské dovolené, podpora vzniku firemních školek a dalších alternativních možností pro péči o děti předškolního věku.

Druhým tématem je **internacionalizace**. Tu je možno chápat jako míru zapojení subjektů, institucí, firem, obyvatel do mezinárodních sítí a partnerství a jako míru otevřenosti Karlovarského kraje pro procesy a znalosti přicházející zvnějšku. Ekonomika Karlovarského kraje je vysoce exportně orientovaná a je napojena především na sousední Německo. Povaha vzájemné spolupráce je ale spíše jednostranná – z Německa přichází kapitál, kompetence a omezeně také znalosti a know-how, které využívají snadno dostupnou a stále relativně levnou pracovní sílu. Pozitivním efektem je zvýšení zaměstnanosti a ekonomický růst, ale jelikož aktivity mají především jednodušší povahu s nižší technologickou náročností, způsobují v dlouhodobém horizontu zaostávání ekonomiky a závislost na „dovozu“ podnikavosti a kompetencí zvenčí. To činí rozvoj znalostně založených ekonomických aktivit obtížnějším, nevytváří se pracovní místa pro vysoce specializované, vysokoškolsky vzdělané odborníky a nerozvíjí se podnikatelská aktivita místních obyvatel. Problémem je také zapojení firem v kraji na nízkém stupni globálních produkčních sítí, což implikuje jejich podřízenou pozici a závislost na firmách, které tyto sítě řídí. Ani otevřenost a míra internacionalizace veřejných a vzdělávacích institucí není příliš vysoká nebo se teprve rozvíjí a zatím nepřináší dostatečné výsledky. Nejvýznamnějšími bariérami je jazyková neznalost a nedostatek lidských zdrojů. Přitom legislativní podmínky a možnosti například pro mobilitu

pracovníků a zapojování veřejných institucí do mezinárodních sítí partnerství je hodnocena jako dostatečná.

Transfer znalostí a technologií, jako třetí průřezové téma, je pro Karlovarský kraj velmi důležitou oblastí, ačkoliv není prioritou veřejné sféry a zatím mu není věnována nijak vysoká pozornost ani dalšími aktéry v regionu. Dostupná data také potvrzují, že v Karlovarském kraji je zatím transfer technologií a znalostí na nízké úrovni (měřeno počtem licencí, patentů, spolupráce firem a výzkumných institucí/univerzit, zakládání spin-off firem). Tuto situaci nejvíce ovlivňuje slabý podnikatelský sektor (nedostatek silných domácích firem a dříve popsané charakteristiky firem zahraničních), nedostatek výzkumných center/institucí (veřejných i soukromých) a univerzit v kraji a absence kvalitně fungujících intermediárních institucí zaměřených na transfer technologií. Podle dosavadních zjištění v kraji dochází k transferu znalostí/technologií především skrze migraci zaměstnanců (stáže/výměny), workshopy, semináře a konference. Velkou roli hrají měkké faktory – osobní vazby, neformální setkání, apod. Transfer znalostí/technologií se váže na internacionalizaci, a proto nelze tato dvě průřezová témata vnímat odděleně. Současná míra a zejména povaha internacionalizace ekonomických aktivit v kraji však transfer špičkových technologií/znalostí nepodporuje. Co se týče meziregionální spolupráce, zde je zřejmý potenciál hlavně v kontaktu se sousedními kraji (Plzeňský, Středočeský, Ústecký), kde se vyskytují ve větší míře poskytovatelé znalostí (VŠ, centra R&D). Spolupráce se sousedními kraji rozšíří nabídku znalostí pro firmy v kraji Karlovarském a může zprostředkovaně vést k rozšíření spolupráce na mezinárodní úroveň.

Klíčovými prvky jsou např. posílení činnosti institucí podporujících podnikání a spolupráci podnikatelských subjektů navzájem a s výzkumnými a vzdělávacími institucemi, rozvoj a přenos znalostí a technologií. Takovými institucemi může být např. vědeckotechnický park (projekt nebyl dosud realizován) a inovační inkubátor nabízející nejen prostory, ale především vysoce specializované asistenční služby. Neméně důležitý je rozvoj „měkké“ infrastruktury, jako jsou klastrové iniciativy a platformy spolupráce (uvnitř regionu i navázání na zahraničí). Jejich činnost by měla být vytvářena „zdola“, vznik by neměl být podmíněn účelově např. ziskem dotace apod. Dalším klíčovým aspektem je zajištění vysoce kvalifikovaných lidských zdrojů – jejich udržení / přilákání / návrat zpět do kraje. Jedním z řešení je vybudování systému spolupráce firem podnikajících v kraji se studenty a mladými výzkumníky již během jejich studia na vysoké škole, což umožní vybudovat vzájemný vztah a důvěru, kdy firma na konci získává VŠ vzdělaného zaměstnance, který je již obeznámen s prostředím ve firmě a obsahem své budoucí práce bez potřeby nákladného zaškolování. Příkladem dobré praxe z regionu jsou např. inovační vouchery jako nástroj podporující přenos znalostí/technologií a vzájemnou spolupráci mezi podnikatelským a výzkumným sektorem. Jedná se o jednorázové dotace firmám z Karlovarského kraje na konkrétní projekty spolupráce s výzkumnými organizacemi, ústavy Akademie věd ČR nebo univerzitami v Česku. Podporovány jsou přenosy poznatků vědecké nebo technologické povahy, které vedou k posílení konkurenceschopnosti podniků v kraji.